Treballant un problema sobre les virtuts: per què ens deixem arrossegar a fer el que no volem? La paradoxa d'Abilene

Un dels temes més interessants que es plantegen en ètica de les virtuts és la paradoxa de voler ser virtuós i acabar deixant-nos arrossegar i fent el que no hauríem volgut fer, especialment quan estem en mig d'un grup. Per què prenem una decisió absurda? Per què acabem consentint a fer el que ni voldríem fer ni ens convé? El psicòleg social i expert en màrqueting Jerry B. Harvey va escriure un llibre clàssic sobre aquest tema *The Abilene Paradox and Other Meditations on Management* (1988). Harvey descriu un grup de persones que decideixen fer un viatge a Abilene i cadascú hi va perquè creu que la resta vol anar-hi. De fet, però, cap d'ells no vol anar-hi...

Per què sovint acabem fent el contrari del que volíem fer? Quantes vegades fem coses que no tenen sentit malgrat saber que no tenen sentit? En psicologia social, la *paradoxa d'Abilene* és el nom d'una historieta que Jerry Harvey (1988) va utilitzar per descriure la tendència de les persones a no expressar els seus veritables pensaments perquè volen agradar als altres. Un dia calorós i polsós, com sovint passa al juliol a la petita ciutat de Coleman (Texas), Harvey, la seva dona i els seus sogres s'estaven mirant de passar la calorada al porxo del darrere de casa seva, jugant al dòmino i bevent llimonada. De sobte, el sogre els va suggerir: "Vinga! Agafem al cotxe, anem a Abilene i sopem a una cafeteria" (Harvey, 1988, pàg. 13).

Algú hauria pogut preguntar-li en veu alta: *A Abilene? Amb la calor que fa avui?, Conduint més de cinquanta milles d'anada en un Buick sense aire condicionat?* Però la dona de Harvey va acceptar anar-hi, sempre que la mare volgués anar-hi, i la mare va dir que sí, sempre que el gendre hi volgués anar. Un a un, cadascun va acceptar anar-hi sempre que els altres membres de la família també hi volguessin anar. Així que al cap d'una estona tots plegats, el matrimoni i els sogres, se'n va anar a Abilene i, com era d'esperar, unes quatre hores més tard, havien recorregut més de cent milles de l'oest de Texas, van lluitar a la carretera infame, contra la calor i la sorra que bufava. S'ho van passar fatal... i tot per endrapar quatre coses en un bar de mala mort. Però, això sí, havien anat a Abilene, un lloc tan lleig com Coleman i on no se'ls havia perdut res. Quan el sol començava a posar-se, els quatre, esgotats i del tot acalorats es van asseure en silenci al porxo.

> *Tots ens vam asseure en silenci. Aquí estàvem, quatre persones raonablement assenyades que, per voluntat pròpia, acabaven de fer un viatge de 106 milles a través d'un desert abandonat, entre una tempesta de pols i passant calor com si fossin en un forn per acabar menjant de qualsevol manera en una cafeteria amb un forat a la paret, quan, de fet, cap de nosaltres havia volgut anar-hi. Per ser concisos, acabàvem de fer el contrari del que volíem fer.* (Harvey, 1988, pàg. 14).

Finalment el silenci el va trencar quan el gendre va comentar amb ironia que va havia estat un gran viatge. La sogra el va fitar una mica irritada i es va queixar que realment no hi havia volgut anar-hi i s'hauria estimat més quedar-se a casa, però que s'hi va apuntar perquè els altres tres estaven entusiasmats amb anar d'excursió a Abilene. Va mirar a la seva filla i aleshores i va dir que no hi hauria anat si no l'haguessin pressionada per anar-hi, i va considerar que la seva filla era la culpable del desastre. El gendre va exclamar-se que hauria estat encantat de quedar-se a casa, però només hi va anar perquè el sogre hi volia anar. El sogre, per la seva banda, va afirmar que realment no havia volgut anar-hi, i només va oferir als grup aquesta possibilitat perquè

pensava que tothom s'avorria. La filla va admetre que es va apuntar el viatge d'Abilene només per ser sociable.

En definitiva, cada membre del grup, desitjava ser vist com un element cooperatiu de la família i per això tots es va conformar públicament a fer el que creien que els altres tenien ganes de fer, assumint erròniament que eren els únics que no tenien gaire clar que viatjar pel desert de Texas a l'estiu fos una bona idea...

Una situació de paradoxa d'Abilene es produeix quan la comunicació falla miserablement, que fem el que creiem que els altres volen que fem perquè ens sembla que això els complaurà i quan callem per no quedar com gent estranya, poc cooperativa en relació al grup. Els psicòlegs socials i els teòrics de l'ètica de les virtuts han estudiat molt aquest cas, perquè serveix per reflexionar sobre els mecanismes que ens porten a actuar contra els nostres desigs o els nostres interessos... simplement per acontentar els altres, tot i ser conscients que actuem de forma estúpida.

En la paradoxa d'Abilene algú té una idea absurda i els altres callen i els seus silencis s'entenen com si hi hagués un consentiment o una acceptació que pot portar a una "unanimitat enganyosa" en la presa de decisions. Ningú no ho veu clar això de fer un viatge absurd, però tots tenen por de passar per gent rara si presenten objeccions a la idea que s'ha proposat, sovint presentant-la com si tot hagués de ser de color de rosa. El conformisme social juga un paper important en la paradoxa d'Abilene. Tots els experts en psicologia, en ètica i en màrqueting estan d'acord a considerar que una persona pot prendre fàcilment decisions molt diferents quan està en un grup que quan se'l deixa rumiar les coses tot sol. Els motius són diversos, però poden incloure voler evitar la confrontació o la vergonya. Dins els entorns socials no volem passar per gent insociable i ens adaptem (o conformem) al que creiem que pensa o vol la majoria. En aquest context de pressió social prenem decisions pobres o precipitades, perquè ningú vol analitzar críticament l'opinió o les paraules d'un altre i un per l'altre ens refugiem en el silenci.

Jerry Harvey va anar a Abilene per no quedar com un paio estrany, per no contradir les idees del seu sogre, per no provocar mal rollo, perquè això és el que tothom volia fer, o perquè ell es va pensar que tothom volia anar a Abilene. Potser també creia que el seu sogre estava entusiasmat amb anar a Abilene, quan en realitat l'home va dir el primer que li va passar pel cap. Malauradament, tots els altres pensaven el mateix, de manera que el grup va gestionar malament el seu consens.

A més, el grup es va comprometre amb la seva decisió ràpidament i no va reconsiderar la seva elecció pensant en les conseqüències negatives: la calor, el cost, el malestar... Tenim un compromís amb el grup i per això no volem ser-hi infidels, de manera que fem el que ens creiem que tothom vol fer encara que ningú no en tingui gaires ganes. El grup senzillament ens arrossega i no volem quedar enrrera. Aquest procés de vegades s'anomena *sentir-se atrapat*. A tots ens ha passat alguna vegada.

Molt poques persones són immunes a aquest efecte. Hi ha situacions de paradoxa d'Abilene a l'escola, amb el grup d'amics, quan sortim de nit, quan treballem en equip... I sempre acaben de la pitjor manera. Practicar la virtut de la prudència requereix que la gent s'aturi i pensi, i després manifesti les seves objeccions sobre un determinat curs d'acció, independentment de les possibles conseqüències. De vegades, això pot ser difícil de fer, sobretot si les conseqüències de parlar poden limitar la carrera professional o provocar que algú sigui un marginat al grup. Però callar pot tenir conseqüències pitjors. Menjar pols al desert de Texas per no haver-te enfrontat al sogre no és cap bona idea.

Ara pensem:

1.- Pots explicar alguna situació de paradoxa d'Abilene a l'aula, amb amics, a casa?

2.- Quan en una reunió es proposa discutir un tema però hi ha molta gent que calla, què hauria de sospitar algú que coneix la paradoxa d'Abilene? Per què?

3.- Per què en una reunió o en un grup de gent hauria de ser interessant que algú portés la contrària atenent al la paradoxa d'Abilene?

4.- Què ens impedeix, però, portar la contrària? Per què?

5.- Ser lleial al grup significa acceptar i participar de tot el que fa el grup? Justifica la resposta.